

OZVENY V TICHU

Vzdelávaci katalóg

Venované Paloma Velasco Díaz

Katalóg bol vydaný k projektu **ZELENÁ MISIA - Slovenské banské múzeum pre klímu / Budujeme unikátnu platformu pre neformálne vzdelávanie o otázkach zvyšovania povedomia o klimatických zmenách**, v rámci ktorého sa uskutočnila aktivita „Organizovanie participatívneho umeleckého projektu: NECHAJTE POČUŤ TICHU“ realizovaná formou workshopu a výstavy Ozveny v tichu. Workshop v Banskej Štiavnici sa uskutočnil v dňoch 22. – 24. 10. 2023 v priestoroch Špeciálnej základnej školy v Banskej Štiavnici. Workshop v Nórsku sa uskutočnil v priestoroch partnerského Dalane Folkemuseum, Egersund, v dňoch 1. – 3. 12. 2023.

Texty: Martina Martincová

Redakčné úpravy: Silvia Herianová

Ilustrácie: Oto Hudec (str. 3, 12, 17, 21),

Damián Vega (str. 1, 11, 13, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 27 – 30)

Fotografie: Oto Hudec, Zuzana Jakabová, Miriam Løining, Martina Martincová, Damián Vega

Grafická úprava: Andrej Gašpar

Tlač: COMEX Banská Štiavnica

Vydavateľ: Slovenské banské múzeum

Rok vydania: 2024

ISBN: 978-80-85579-65-9

Výstava

Galéria Jozefa Kollára v Banskej Štiavnici, Slovenské banské múzeum v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva životného prostredia SR.

Odborná participácia na Aktivite 4 projektu Zelená Misia: Marek Harviš, Silvia Herianová, Oto Hudec, Mária Janušová, Ivona Lichá, Peter Liška, Zuzana Paškayová, Siv Grethe Bøhn-Pettersen, June Stuen, Erling Svensen a Damián Vega

Za spoluprácu ďakujeme: p. Beate Rafajovej, riaditeľke Špeciálnej ZŠ Novozámocká v Banskej Štiavnici; Evke Kukurovej učiteľke zo Špeciálnej ZŠ v Banskej Štiavnici, Otovi Hudecovi (vizuálny umelec) a deťom, ktoré sa workshopu v Banskej Štiavnici zúčastnili: Michal Kubala, Lucia Klučárová, Lucia Potančoková, Aneta Baniarová, Nellie Olívia Žbirková, Tereza Chmelková, Oliver Horský, Alica Hanová, Anetka Mihoková, Terézia Glezgová, Michaela Nigríniová, Kevin Kandráč, Paulína Klimeková, Rebeka Suchá, Sebastián Suchý a Ivan Rigo.

Ďakujeme June Stuen, riaditeľke Dalane Folkemuseum, za zorganizovanie workshopu pre deti z Egersundu v Nórsku. Spolupráca: Damián Vega (vizuálny umelec), Siv Grethe Bøhn-Pettersen (múzejná pedagogička), Erling Svensen (fotograf podmorského sveta). Veľká vďaka patrí aj zúčastneným deťom: Adam Nassehi, Lavrans Stuen, Even Fisketjøn, Elise Fisketjøn, Marius Ege Dagsland, Mia Fletcher Johansen, Stella Fletcher Johansen, Benedicte Røkenes Van Silfout a Liam Løyning

Podoporené Nórskom prostredníctvom Nórskech grantov. Spolufinancované zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

ZELENÁ MISIA

- klimatická kríza
- uhlíková stopa
- biodiverzita
- závislosť
- adaptácia
- mitigácia
- ochrana
- aktivizmus
- participatívnošť
- ekologické myslenie
- rešpektovanie
- striedmosť

MODRÁ PLANÉTA ZEM

Neuhraditeľná a jedinečná v celom vesmíre.
Originálna, fascinujúca a inšpiratívna zároveň.

Pozoruhodné miesto pre existenciu všetkého živého. Krdla vtákov poletujúcich vo vzduchu, stáda cválajúcich antilop na savane, húfy neustále sa zoskupujúcich rýb v mori či osamelo rastúce akácie na púšti. Domov nielen pre obrovské plávajúce veľryby v oceáne, ale i drobné hmýriace sa baktérie všade naokolo. Priestor na vznášanie sa krehkých semienok púpavy vo vetre či ukotvenie pevných balvanov na zemi. Prostredie dôležité pre život dlhovekej korytnačky či päť minút života podenky.

Človek je súčasťou bohatého života planéty Zem. Cyklus vzniku, dozrievania, zániku a znovuzrodenia v prírode je prítomný aj v ľudskom kolobehu života. My, ľudia, sme si v mnohom podobní s prírodou. Stačí otvoriť našu dľaň a pozorovať jemné žilky a čiary ako sa zhodujú s líniami na listoch rastlín. Naše emócie sú ako prírodné živly, raz pokojné ako vodná hladina, inokedy prudké ako víchrica. Dotvárame obrovskú rozmanitosť prírody, no súčasne narúšame jej rovnováhu. Častokrát ľudská ľahostajnosť, túžba po materiálnom vlastníctve i osobnom komforte stoja nad našou potrebou pestovať osobnú citlivosť a vnímavosť ako aj nad rozhodnutím starať sa a chrániť.

Sme schopní vidieť výnimočnosť našej planéty? Z holocénu sme prešli do obdobia antropocénu. Dňa 17.11.2023 globálna priemerná teplota vzduchu bola prvýkrát o viac ako 2°C vyššia v porovnaní s predindustriálnym obdobím (1850 – 1900). Dnes musíme už uvažovať a konať tak, aby sme súčasne zmierňovali nezvratné ničivé procesy v ekosystémoch a adaptovali sa na klimatické zmeny.

Ubehlo vyše 50 rokov, odkedy sa vo švédskom Štokholme (1972) uskutočnila vôbec prvá veľká medzinárodná konferencia OSN Je len jedna Zem, venovaná téme životného prostredia. Kjótsky protokol (Kjóto, 1997) a následne Parížska dohoda (Paríž, 2015) o zmene klímy predstavujú dôležité a mimoriadne potrebné počiny v boji proti globálnemu otepľovaniu a klimatickej kríze.

A pritom vizuálne umenie už koncom 60-tych a začiatkom 70-tych rokov 20. storočia reflektovalo na priemyselný a technologický pokrok spojený s ekologickými rizikami. Podnetným sa pre

umelcov stal zrod medzinárodnej organizácie Rímsky klub (1968), združujúci významných vedcov, spoločensky činné osoby a ekologických „vizionárov“. Tí ako prví začali upozorňovať na environmentálne hrozby priamo súvisiace s industrializáciou a civilizačným pokrokom. V dnešnej dobe táto závažná celosvetová téma už globálne rezonuje v dielach umelcov a umelecko-edukatívnych projektov pochádzajúcich z mnohých krajín sveta.

Medzi také patrí i medzinárodný participatívny umelecký projekt Green Mission / Zelená misia, realizovaný Slovenským banským múzeom v Banskej Štiavnici v partnerskej spolupráci s Dalane Folkemuseum v nórskom Egersunde. Samotný projekt sa priamo zameriava na zvyšovanie povedomia o klimatických zmenách, na ich zmiernenie a adaptáciu.

Jedným z výstupov projektu bol aj trojdňový workshop (jeseň 2023), ktorý bol realizovaný paralelne na oboch partnerských stranách. V rámci neho skupina žiakov zo zapojených miestnych základných škôl prešla tvorivým procesom od vnímania, pozorovania, objavovania a spoznávania rozmanitostí prírody, cez uvedomovanie si jej jedinečnosti a nenahraditeľnosti. Následne deti uvažovali o vplyve človeka na životné prostredie, hľadali riešenia a možnosti ako sa prispôsobiť už pretrvávajúcim i blížiacim sa klimatickým zmenám. Deti mali, vďaka prizvaným súčasným vizuálnym umelcom, Otovi Hudecovi (SK) a Damianovi Vegovi (ES/NO), možnosť tvoriť priamo s nimi, pozorovať a učiť sa ako prezentovať svoje myšlienky a ako ich vniešť do vlastných výtvarných diel. Tie sa stávajú súčasťou výstavy Ozveny v tichu, prebiehajúcej v priestoroch Galéria Jozefa Kollára v Banskej Štiavnici (jar 2024).

Ozveny v tichu predstavujú naše hlasy, ktoré rezonujú v tichu intenzívnejšie. Vysielané smerom navonok sa rozpínajú v priestore, križujú a prepletajú s hlasmi ostatných. Prenikajúc späť do nášho vnútra vyžadujú od nás mieru stíšenia, koncentrácie a sebareflexie. Svojim rozsahom na jednej strane umocňujú silu jednotlivca, kedy zmena začína od nás samých, v našom myslení a drobných každodenných činnostiach, na strane druhej signalizujú potrebu jednoty a uvedomenia si kolektívnej zodpovednosti.

Nosnú časť výstavy Ozveny v tichu predstavuje priestorová inštalácia ekologického mesta navrhnutá multimedialným umelcom Otom Hudecom a realizovaná v spolupráci s architektom výstavy Petrom Liškom a výstavným technikom Marekom Harvišom. Autorovou inšpiráciou pre jej

vznik sa stal veľkoformátový nákras udržateľného mesta, ktorý navrhli detskí účastníci workshopu v Banskej Štiavnici. Súčasťou inštalácie sú aj hlinené komponenty (domčeky, figúrky), ktoré deti vymodelovali, ale aj živé rastlinky, ktoré deti dostali na workshope a vzali si ich domov. O rastlinky sa starali až do otvorenia výstavy, počas nej a vlastne až dodnes. Inštaláciu dotvára a oživuje zvuková stopa spolupracujúceho multimedialného umelca Damiána Vegu.

Participatívny umelecký projekt: **NECHAJTE POČUŤ TICHU** je jednou z piatich aktivít projektu **ZELENÁ MISIA - Slovenské banské múzeum pre klímu/ Budujeme unikátnu platformu pre neformálne vzdelávanie o otázkach zvyšovania povedomia o klimatických zmenách**. Projekt bol schválený v programe Zmierňovanie a prispôsobovanie sa zmene klímy, SK-Klíma a získal grant z Nórska v sume 253 452 €. Projekt bol spolufinancovaný v sume 38 018 € zo štátneho rozpočtu SR.

Martina Martincová

*kurátorka výstavy, autorka a koordinátorka
edukatívnych výstupov projektu*

DAMIÁN VEGA

(Langreo, Spain, 1980)

Damián Vega žije a pracuje v nórskom Rogalande. Vo svojej práci sa z rôznych uhlov pohľadu zaoberá industriálnou krajinou a skúma možnosti re-interpretácie miestnych kultúrnych elementov.

Technicky a konceptuálne sa opiera o grafickú prácu a tradičnú tlač, v ktorej sa v minulosti intenzívne vzdelával, ale používa rôzne médiá: kresba, tlač, nástenné maľby, generatívne vizuály, experimentálna poézia alebo zvuk, pričom mu neustále ide o to, aby vytváral mosty medzi digitálnou technikou a tradičnými analógovými technikami práce.

V roku 2015 sa presťahoval do slovinskej Ľubľany, kde zrealizoval viacero skupinových a individuálnych výstav diel, ktoré reflektovali motív mestskej krajiny hlavného mesta Slovinska. V tom istom roku získal v Astúrii (Španielsko) ocenenie Art Nalón so svojim projektom „Industrails“, v ktorom sa inšpiroval krajinou okolo železničných tratí banských údolí v Astúrii. Projekt bol aj medzi finalistami ocenenia Josep Albert Mestre (Barcelona, 2015). Tieto výsledky podnietili Damiána, aby sa pustil do svojho veľkého projektu „VERTICAL“ – kolekcia 50 tlačí a vizuálov prezentujúcich banské šachty regiónu, ktorý kulminoval výstavou „VERTICAL“ v roku 2022 v španielskom Gijóne.

Od roku 2017 pracoval na viacerých projektoch v Nórsku, napríklad „Hillevåg“ (Mapping pre Vinterlys Light Festival, Stavanger) a umelecká rezidencia „FLOM/POVODEŇ 2019“ (región Dalane – Rogaland Kunstsenter Stavanger/RKS). Vedie spoločný projekt umeleckého zvuku „FLOM“ (pod záštitou RKS Stavanger), a bol zapojený do projektu „KF21“ – tri mappingy pre regióny Bjerkreim, Sokndal a Egersund počas podujatia Kulturfest 2021.

Damiánova posledná výstava „UMBRAL“ (Bryne Kunstforening, 2022) predstavuje kompiláciou jeho tvorby za posledné roky v Nórsku.

🌐 damian-vega.com

✉ info@damian-vega.com

DIELA/PROJEKTY DAMIÁNA VEGU

1. **Flom/Povodeň**, Kultúrny festival v Dalane, Rogaland; foto: Damián Vega
2. **Hillevåg**, Festival svetla vo Vinterlys, foto: Damián Vega
3. **Hillevåg**, Vinterlys Light Festival, Stavanger, 2019, foto: Damián Vega
4. **Vertical/Vertikála**, Centro de Cultura Antigo Instituto, Gijón, 2022, foto: Damián Vega
5. **Umbral/Dáždnik**, Bryne Kunstforening, Bryne, 2022, foto: Damián Vega

1.

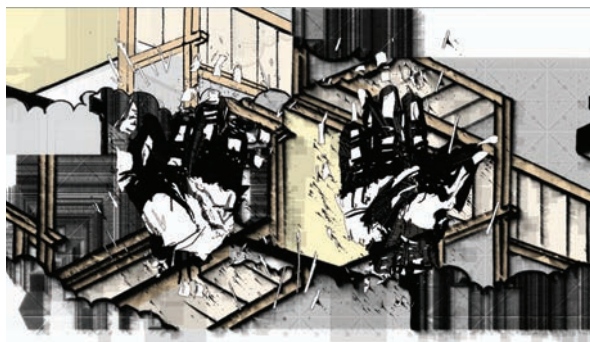
2.

4.

3.

5.

OTO HUDEC

(1981, Košice, Slovensko)

Oto Hudec je slovenský multimedialny umelec, ktorý vytvoril a vystavil svoje nedávne práce na Slovensku, v Rakúsku, Južnej Kórei, Cabo Verde, Portugalsku a USA. Tvorí videá, nástenné maľby, animácie, sochy a diela pre verejné priestranstvá o imigrácii, utečencoch, klimatickej kríze a dopadoch globalizácie na životné prostredie. Jeho projekty často zahŕňajú utopickú perspektívu ako spôsob porozumieť produkcii potravín, energií, sleduje premeny priemyselnej krajiny alebo úbytok včiel. Pri témach klimatickej zmeny, ekológie a udržateľnosti, sa namiesto hľadania nových vedeckých riešení zameriava skôr na to, ako to dosiahli kočovní a domorodí obyvatelia.

Svoje práce vystavoval na skupinových výstavách v Centre Georges Pompidou (Francúzsko), Kunsthalle Dusseldorf (Nemecko), či v De Appel Amsterdam. Jeho samostatné výstavy bolo možné vidieť v Prahe, Ríme, Barcelone, ale aj v Bratislave a v Košiciach. Často spolupracuje na projektoch s deťmi a mládežou zo znevýhodnených komúní. Od roku 2013 pracuje na participatívnom projekte s rómskymi deťmi na Slovensku – Projekt Karavan spolu s výtvarníčkou Danielou Krajčovou. Je finalistom Ceny Oskára Čepana pre mladých umelcov v roku 2012 na Slovensku a členom iniciatívy Nestráčajme čas.

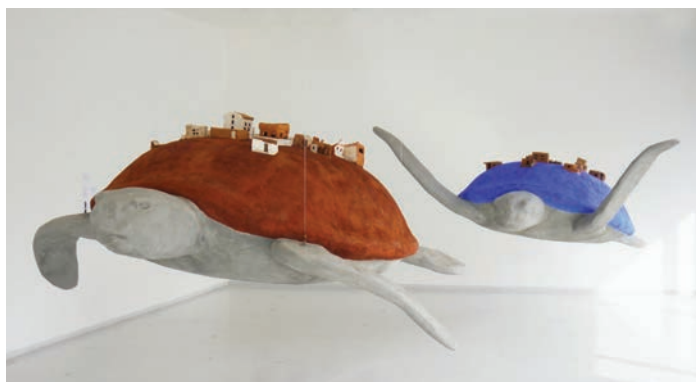
V súčasnosti je pedagógom na Fakulte umení Technickej univerzity v Košiciach, kde je vedúcim Ateliéru maľby. V roku 2024 reprezentuje Slovensko na Bienále v Benátkach s projektom FLOATING ARBORETUM.

 fishisflying.blogspot.com

 [otohudec](https://www.instagram.com/otohudec)

1.

2.

3.

4.

DIELA/PROJEKTY OTA HUDECA

1. Keby som mal rieku, Cena Oskára Čepana, 2012,
foto: Oto Hudec

2. Tartaruga I., Tartaruga II., Kunsthalle Bratislava, 2017,
foto: Oto Hudec

3. Nomadia Travelling Museum, Gandy Gallery,
Bratislava, 2012, foto: Oto Hudec

4. Vek kratší ako nádych veľryby, Východoslovenská
galéria, Košice, 2022, foto: Zuzana Jakobová

OZVENY V TICHU

Ako sme to robili my.

Privoňajte si k vybraným aktivitám z nášho trojdňového workshopu Ozveny v tichu a inšpirujte sa. Ochutnajte nad čím všetkým sa dá vo vzťahu k našej planéte uvažovať. Nasajte atmosféru, pri ktorej poštekľíte vašu predstavivosť a vycibríte tvorivosť.

Objavte a spoznajte rozmanitosť a výnimočnosť prírody a všetkého živého naokolo. Možno zistíte, že sa nepotrebujete vyšplhať na najvyšší vrchol sveta, aby ste objavili neobyčajnosť v obyčajných veciach. Práve tých, ktoré nás dennodenne obklopujú. Zamyslite sa tiež nad tým, ako sa asi planéta Zem cíti v našej ľudskej spoločnosti, akým problémom čelí, ale tiež ako môžeme našou ľudskou kreativitou a schopnosťami zmierniť jej trápenia a adaptovať sa na jej dnešný stav.

Využite každé voľné miesto na stránkach katalógu pre svoje zápisky či kresbičky.

Deň prvý:

VŠETKO

OKOLO NÁS

skúmanie
vnímanie
objavovanie
spoznávanie
esencia prítomného
kontakt
pohladenie

dotyky
zmysly
fragmenty
celok
súznenie
rozmanitosť
premenlivosť
trpezlivosť

ROVNAKÉ A ODLIŠNÉ

Objavujeme a skúmame spoločné a rozdielne znaky prírodnín. Uvažujeme, čo všetko tvorí prírodu, aká je rozmanitá a nápaditá. Vytvorme si kôpku z rôznorodých prírodnín. Stimulujeme naše hmatové a zrakové bunky. Vybrané prírodniny pozorujeme, kategorizujeme, či radíme z hľadiska váhy, tvaru, veľkosti, štruktúry a farebnosti. V ľavej a pravej ruke porovnávame dva na prvý pohľad rovnaké listy zo stromu. Tipujeme, ktorý je ťažší alebo ľahší, väčší alebo menší. Svoje tvrdenia si overme meraním, za pomoci pravítka alebo vážením na váhach. Prírodniny radíme podľa abecedného poradia, či krehkosti materiálov, z ktorých pozostávajú. Môžeme si vymyslieť i vlastnú kategóriu.

KREHKOSŤ VECÍ

Nasajme jemnosť a krehkosť vecí, ktoré nás obklopujú. Vnímame našu citlivosť voči nim. Posadíme sa do kruhu. Pomaly a sústredene si podávame lupienok kvetu, páperie alebo iný mäkký, subtlý, drobný predmet. Uvedomujeme si našu zodpovednosť, aby sa práve nám v rukách nerozpadol alebo nám z nich nevypadol.

POPREHADZOVANÉ PÍSMENKÁ

Zahrajme sa s kompozíciou slov a vymýšľame nové pomenovania prírodnín. Vyberme si z vrecúška šišku, kamienok, pierko, konárik, kôstku, ihličie, trávu, list, šošovicu, kvet a pod. Názov vybranej prírodniny zapíšme písmenko po písmenku na papier. Slovo rozstrihame tak, aby sa nám jednotlivé písmenká od seba oddelili. Vyskladajme z nich nové slová, ktorými pomenujeme našu prírodninu.

DETAIL A CELOK

Zakreslíme na papier prírodninu a k nej dotvorme celok, ktorého je súčasťou. Napr. kameň-pohorie, list-strom, pierko-vták, kvet-lúka. Uvedomujeme si vzájomné vzťahy medzi detailom a celkom. Diskutujeme o tom, že každá živá i neživá vec, je súčasťou väčšej skupiny, s ktorou je vzájomne prepojená. Nič na tomto svete neexistuje osamotene.

ĽUDSKÁ A PRÍRODNÁ FORMA

Hľadáme vzájomné podobnosti medzi prírodou a človekom, napr. strom a ľudské telo, žily na liste stromu a na ruke človeka, tvar orecha a ľudský mozog, chĺpky vyrastajúce z kože a tie, ktoré sa nachádzajú na jačmennom klase a pod.

PRETLMOČENÉ POCITY

Zahĺbme sa do svojich pocitov. Pouvažujme, ako by sme vyjadrili ľudské emócie napr. smútok, radosť, strach, hnev či pokoj prostredníctvom prírodných živlov, javov či úkazov. Odpovedajme si na otázky, k akým pocitom môžeme prirovnať rozbúrené more alebo mierne sa pohybujúcu vodnú hladinu, jemný vánok opierajúci sa o lúčne kvety, či vietor energicky narážajúci na konáre stromov, mesiac ťažkopádne predierajúci sa cez tmavé oblaky alebo jasný svit mesiaca nádejne ožarujúci všetko navôkol.

PRIJATIE PRÍRODY

Nasajme vône skutočnej prírody. Zahĺbme sa do jej zvukov. Zatvorme si oči a zhlboka sa nadýchame a vydýchame. Opakujme niekoľko nádychov a výdychov. Precíťme prírodné prostredie, v ktorom sa nachádzame. Predtým než si otvoríme oči, citlivo sa dotýkajme rukami zeme a vecí, ktoré sa vôkol nás nachádzajú. Čupnime si a vnímajme iný uhol pohľadu než na aký sme zvyknutí. Vnímajme, ako sa mení náš svet z podhľadu a nadhľadu.

CEZ HĽADÁČIK

Vyrobme si hľadáčik na pozorovanie okolitého sveta. Zrolujme papier formátu A4 alebo použijeme kuchynskú papierovú roľku. Zahrajme sa na objaviteľov a nachádzajme v prírodnom či mestskom prostredí zaujímavé krajinné výseky, detaily, stopy. Môžeme tiež použiť zrkadielka, ktorými budeme hľadať a všímať si rôzne zaujímavosti a odrazy prírodných obrazov.

DRÁHA LETU

Uvažujme o prírodných princípoch a zákonitostiach. Nájdime pár rôznorodých listov spadnutých zo stromov. Púšťajme ich pomaly jeden po druhom na zem. Zaznamenávajme ceruzkou na papier dráhu ich letu. Opakujme aktivitu viackrát. Líniu zachyťme tiež pohyb listov na vodnej hladine, či let vtákov vo vzduchu.

ZÁZNAM NA LISTE

Nájdime a prisvojme si spadnuté listy zo stromov. Vytvorme si z nich časozberné záznamy. Napíšme fixkou priamo na list miesto, čas a dátum jeho získania a symbolického privlastnenia si ho. Zdokumentujme si fotograficky celú akciu. Zbieranie listov môže prebiehať dlhodobo. Prebudme svoju fantáziu – záznam na liste môže obsahovať aj fiktívne údaje, napr. kedy list začal pučať na strome, v akom čase zo stromu odpadol, či odkiaľ pochádza semienko stromu, na ktorom list narástol.

OBRAZY Z PRÍRODNÍN

Zbierajme rozmanité prírodniny a ukladajme si ich do krabičky alebo papierovej tašky. Z kôry, listov, šípok, kvetov, kamienkov, machu, konárikov, trávy, piesku vytvorme prírodné obrazy. Následne ich fotograficky zdokumentujme. Vráťme sa k nim po určitom čase, kedy prejdú procesom premeny. Diskutujme o prírodných metamorfózach, trvácnosti a dočasnosti vecí. Zamyslime sa nad kolobehom zrodu, rastu, deštrukcie, zániku a znovuzrodenia.

POCITOVÝ CHODNÍK

Vyskladajme si z prírodných materiálov hmatový chodník. Určime si dĺžku a smer chôdze. Vyzujme sa a bosými nohami precíťme tvrdosť a mäkkosť prírodnín, ich teplotu a odlišnosti povrchu. Rozprávajme sa o tom, čo cítime. Vnímajme pozorne ako naše telo balansuje a stabilizuje sa na nerovnej podložke z rôznych materiálov.

DADAISTICKÁ BÁSEŇ

Skomponujme si dadaistickú báseň. Napíšme na papieriky slovné asociácie k téme „príroda“. Použime čo najviac slovných druhov. Nezabudnime ani na citoslovčia. Zapišme každé jedno slovo na osobitný papierik. Poskladajme a vložme ich do vrecúška alebo papierového vrečka. Vyberajme ich náhodne, jeden po druhom. Lepme ich na papier v postupnosti ako ich losujeme. Použime ich všetky do posledného. Vyberme si na záver spomedzi seba recitátora, ktorý vyskladanú báseň prednesie v premyslenom tempe a s dostatočnou vážnosťou.

prijatie
súvislosti
prepojenia
bytie
vzťah
kontrasty
trvácne
netrvácne
živé

neživé
produkcia
potreba
spotreba
konanie
rovnováha
citlivosť

Deň druhý:

PRESAHY

AKO SA CÍTIME

Predstavme si, aké môžeme pociťovať následky globálneho otepľovania, skleníkového efektu a ďalších negatívnych dôsledkov ľudskej činnosti.

Navoďme si stav, keď máme v našom tele nedostatok kyslíka. Upchajme si na niekoľko sekúnd nos a zavrime ústa.

Zažime, aké je to pohybovať sa v prostredí, kde je veľa smogu a zlá viditeľnosť v priestore. Nasadme si na oči okuliare so zahmlenými sklíčkami. Prilepme na koberec alebo podlahu papierovú lepiacu pásku a snažme sa po nej prejsť a nevybočiť z presne určenej trasy. Môžeme vytvoriť jednu rovnú líniu, alebo sa pohrať so smerom trasy.

Pouvažujme, kedy sme pociťovali napr. horúčavu alebo hlad. Rozprávajme sa, aké ďalšie problémy zažíva naša planéta a všetky živé organizmy, pre ktoré je domovom.

AKO SA CÍTI

Predstavme si, že Zem má pocity. Skúsme sa do nich vcítiť. Dopĺňajme vety: som unavená lebo..., vadí mi, keď..., cítim sa..., potrebujem..., som šťastná vtedy, keď.... a pod. Vymýšľajme ďalšie varianty. Vytvorme si zvukovú nahrávku s dopovedanou časťou vety.

TUČNIACI NA KRYHE

Zahrajme sa na tučniakov. Vyznačme si na dlážke papierovou lepiacou páskou malé kruhové plochy, znázorňujúce obvod pomyselných ľadových kryh. Ohraničujú nám priestor, po ktorom sa pohybuje. Stojme a tlačme sa na jednej ľadovej kryhe viacerí. Nemôžeme z nej vypadnúť. Precitujme nedostatok životného priestoru, to ako nás vymedzený priestor obmedzuje vo voľnom pohybe. Následne sa snažme prejsť v skupinke z jednej kryhy na druhú. Tento presun z jednej kryhy na druhú opakujme skupinovo, viackrát. Dbajme na to, aby žiadny tučniak z našej kolónie nespadol do mora.

Diskutujme o tom, aké je to strácať miesto pre život a prečo sa to deje.

POSLEDNÁ KVAPKA VODY

Zachráňme poslednú kvapku vody na našej planéte. Predstavme si, že na našej planéte Zem už nie je skoro žiadna voda. Staňme sa súčasťou významnej misie na jej záchranu a tým i všetkého živého, ktoré nemôže bez vody existovať. Natiahnime si veľkorozmernú drapériu a po obvodu ju spolu držíme. Jemne s ňou vlhíme a v istom momente do jej stredu náčelník misie citlivo hodí sklenenú guľičku. V nej sa pomyslene nachádza posledná kvapka vody. Koncentrujme sa, aby nám nevypadla.

Prejavme silu kolektívu a spoločnú snahu bojovať za správnu vec. Ak prejavíme schopnosti záchrancov, postupne nám môžu kvapky vody vo forme guľičiek jedna po druhej pribúdať. Zachráňme vzácnu, životodarnú tekutinu a prebudme život na našej planéte.

POMINUTEĽNÉ VERZUS TRVÁCNE

Pozbierajme si rozmanité prírodniny vo svojom okolí. Odlišovať sa môžu tvarom, farebnosťou, váhou, veľkosťou či miestom, kde sme ich našli. Nachystajme si tiež odpadový materiál z plastov a iných priemyselne vyrobených predmetov. Aranžujme a vzájomne ich kombinujme. Vytvárajme obrazy z odpadových materiálov a živej i neživej prírody lepením na tvrdý podklad, napr. kartón.

Fotograficky ich zdokumentujme. Zachyťme ich predtým, ako prejdú procesom premeny.

Predstavme si, ako budú vyzeráť po pár mesiacoch. Zachyťme svoju predstavu tušom na papier.

Po určitom čase sa opäť vráťme k vytvoreným obrazom. Porovnávajme vzájomne fotografiu, kresbu tušom a súčasný stav vytvorených diel.

Diskutujme o čase rozkladu použitých materiálov. Ktoré by sa rozložili prvé a ktoré úplne nakoniec? Hovorme aj o prírodných cykloch a premenách (napr. kvet sa mení na humus, ktorý je súčasťou pôdy, z ktorej vyrastie opäť nový kvet).

VRSTVENIE

Vytvorme si geologické vrstvy zo zeminy, hornín, štrku a piesku – stratum. Použijme väčší sklenený pohár alebo priehľadnú nádobu. Sypme do nej vrstvu po vrstve. Použijme viac typov piesku,

kamienky, kamene, zeminu. Kombinujme ich s listami, mušličkami, trávou, uhlím či ihličím. V najvrchnejšej vrstve zanechajme plasty, ako definíciu, obraz dnešnej doby.

NOVÁ PRÍRODA

Navrhni si civilizačné „prírodniny“. Použime na to odpadový materiál ako obaly z cukríkov, sieťky z ovocia, plastové vrecká, téglíky od jogurtov, vrchnáčky z fliaš a pod. Pri tvorbe sa inšpirujme tvarovými variáciami z reálnej prírody. Na záver nezabudnieme našim civilizačným „prírodninám“ vymyslieť vlastný názov.

Deň tretí: **ADAPTÁCIA**

návrhy
riešenia
možnosti
spôsobu
hodnoty
rozhodnutia
pozornosť
starostlivosť
udržateľnosť
efektívnosť
mitigácia
adaptácia
zdieľanie
zmena
aktivizmus
zodpovednosť

AKO TO ROBIŤ INAK

Vytlačme si obrázky, ktoré poukazujú na konzumný život človeka. Venujme sa im v diskusii a súčasne navrhujeme riešenia a možnosti. Zaktivizujeme našu fantáziu a pretavme ju do vlastných návrhov. Nachádzajme konkrétne riešenia použiteľné v prostredí, ktorom žijeme.

Tematické oblasti:

- **množstvo jedla na tanieri alebo vyhodeneého v smetnom koši** – neplytvajme jedlom,
- **tečúca voda zo sprchy** – šetríme vodou,
- **svietiaci lampa** – zhasínajme po sebe svetlo,
- **igelitové tašky** – nosme na nákupy vlastnú tašku,
- **hŕba fliaš** – pime nápoje z vlastnej fľaše,
- **kopa papierov** – používajme papier na písanie z oboch strán,
- **veľa tovaru v regáloch** – kupujeme si iba veci, ktoré využijeme, darujeme to, čo nepotrebujeme alebo nachádzajme starým veciam nové využitie,
- **smeti** – triedme odpad,
- **množstvo oblečenia** – nakupujeme oblečenie napr. v sekáčoch alebo si ho vzájomne vymieňajme,
- **auto s výfukom** – viac kráčajme peši alebo jazdíme na bicykli.

ADAPTUJEME SA

Venujme sa téme adaptácie na zmenu klímy a opatrení zmierňujúcich jej stav. Ponorme sa hlbšie do tém ako extrémne vlny horúčav, sucho, privalové povodne, zemetrasenia, zosuvy pôdy, či skleníkové plyny. Pripravme sa na nadchádzajúcu aktivitu: „Ekologické mesto“.

Premýšľajme nad možnosťami ako napríklad:

- **zredukovať emisie:** budovanie peších zón, chodníkov, cyklotrás, zmenšenie vzdialeností medzi budovami, aby sme všetko mali čo najviac pokope

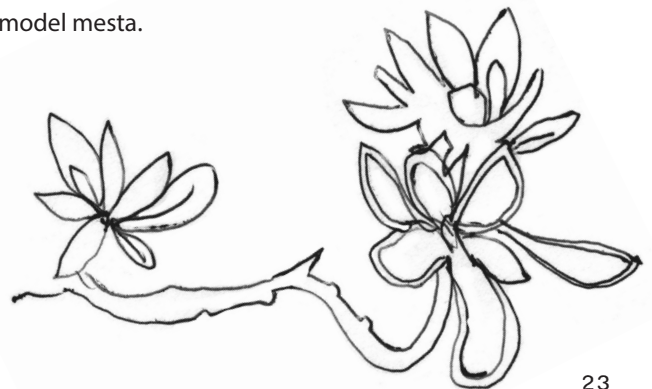
- **znižiť teplotu mesta počas teplých mesiacov:** výsadba zelene
- **vhodne využiť energiu:** radenie budov, ktoré si navzájom netienia, využitie fotovoltaických panelov, svetlá farba budov
- **vytvoriť zelenú infraštruktúru:** parky, stromy, aleje, vegetačné strechy, v úzkych uličkách solitérne stromy, listnaté stromy vytvárajúce tieň od jari do jesene, stromoradia lemujúce cyklotrasy, záhony s rôznymi druhmi kvetov, komunitné záhrady
- **použiť modrú infraštruktúru, ktorá rieši problém sucha a nedostatku vody:** využitie dažďovej vody umiestnením zberných nádob, odvádzanie vody do zberných jazierok, dažďové záhrady, fontány vo verejných priestranstvách, umelé potoky, malé vodné plochy ako priestor pre živočíchy a rastliny, eliminácia asfaltu, povrch schopný odvádzať vodu do zeme v prípade prívalových dažďov.

EKOLOGICKÉ MESTO

Nadviažme na aktivitu „Adaptujme sa“. Zahrajme sa na architektov. Navrhujeme a vytvoríme si spoločné inteligentné, ekologické a udržateľné mesto budúcnosti s klimatickou neutralitou. Pracujeme na jednej veľkoformátovej skici. Venujeme pozornosť tomu, ako by malo vyzeráť, čo všetko by sme v ňom potrebovali pre náš život mať a čo musíme pri jeho budovaní zohľadniť. Pohrajme sa s tvarmi a veľkosťou. Pretavme našu fantáziu do nevšedných návrhov a realizácií budov, parkov, ihrísk, fontán a pod.

Následne z plastelíny, hliny, kartónových krabíc a pod. vymodelujeme/vytvoríme jednotlivé komponenty, ktoré sme si v skici navrhli. Vytvoríme z nich 3D model mesta.

Na záver vymyslíme nášmu mestu názov.

FOTOGRAFIE Z WORKSHOPU

V BANSKEJ ŠTIAVNICI A NÓRSKOM EGRSUNDE

*Uhádni, aký prírodný materiál držiš v ruke,
Banská Štiavnica*

Práca s prírodninami, Banská Štiavnica

Objavovanie výsekov krajiny, Banská Štiavnica

Skúmanie prírody, Banská Štiavnica

*Zanechávanie záznamov na listoch,
Banská Štiavnica*

*Príprava materiálu na „snehovú víchricu“,
Banská Štiavnica*

Hra „Tučniaky na kryhách“, Banská Štiavnica

Vytváranie obrazov prelinaním prírodnín s plastami, Banská Štiavnica

Realizácia veľkoformátovej skice ekologickej krajiny, Banská Štiavnica

Workshop s vizuálnym umelcom Otom Hudecom, Banská Štiavnica

Workshop s vizuálnym umelcom Damiánom Vegom, Egersund

Kreslenie k téme: Klimatická zmena a jej hrozby pre planétu Zem, Egersund

*Prednáška podmorského
fotografa Erlinga Svensena,
Egersund*

*Tvorba diorám podmorského
sveta, Egersund*

*Zber prírodnín, ostrov Elverhøy,
Egersund*

*Modelovanie Avatarov z hliny
za prítomnosti riaditeľky Dalane
Folkemuseum, Egersund*

*Model ekologickej budovy
pre klimaticky neutrálne
inteligentné mesto, Egersund*

*Realizácia utopickej
architektúry pre ekologické
mesto, Egersund*

LIST, KONÁRIK, LUPIENOK, ŠÍPKA...

Nájdí po ceste domov alebo na prechádzke lesom zaujímavé prírodniny. Zavri si oči. Pozorne ich obchytaj z každej strany a poslepiacky ich sem nakresli.

Nechaj sa viesť svojou fantáziou.

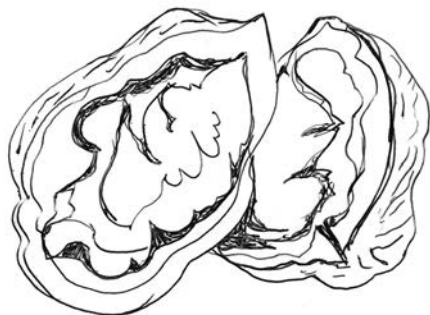

...keď budeš hotový s kresbičkami, nezabudni otvoriť oči a pokochať sa vlastnými výtvormi...

ŠIŠKA ČI KŠIŠA?

Vymysli kamienku, kôstke, šiške či púpave nové meno. Stačí poprehadzovať písmenká a potom v inom poradí zoradiť.

...prírodniny si zakresli a zaznamenaj svoje výmysly, aby ti nevyfučali z hlavy...

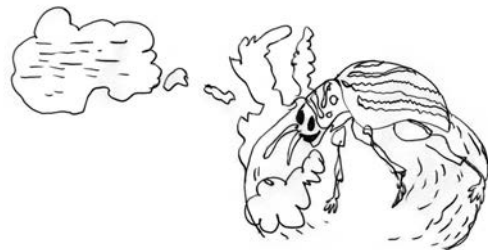

...nové pomenovania môžeš bežne používať a ani nezbadáš ako nimi nakazíš aj tvoje okolie...

PRÍRODNÝ AVATAR

Povráva sa, že v prírode prebývajú i neviditeľné, záhadné, vyššie bytosti. Ochrancovia lesov, lúk, vôd či krehké nymfy. Možno aj ty máš svoju spriaznenú dušu, ktorá ti pomáha vnímať nielen očami, ale aj vnútorným zrakom.

... zamysli sa a nakresli ako by tvoja prírodná bytosť mohla vyzerat'...

...na potulkách prírodou sa občas poobzeraj okolo seba, či ju nezahliadneš alebo nezapočuješ jej hlas...

TOTO JE MIESTO PRE MŇA

Zamyslel si sa niekedy nad tým, čo sa ti na mieste, v ktorom žiješ páči a čo ti vadí?

...pokojne fantazíruj a navrhni si plánik svojho vlastného, ideálneho mesta alebo miesta...

Máš pre neho vymyslený aj názov?

